

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Väylävirasto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Nykyisen arkistolain kokonaisuudistus tulee tarpeeseen. Ehdotetun uuden arkistointilain seuraaviin asioihin haluamme kiinnittää huomiota:

Tällä kumotaan vanha arkistolaki ja annetaan uusi laki, jolla on hieman eri nimi: arkistointilaki. Tästä huolimatta luonnoksessa ei ole tällä hetkellä mukana viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu lain 27 §:ä, jossa viitataan arkistolakiin. Jos tästä ei ole samaan aikaan tulossa erillistä hallituksen ehdotusta eduskuntaan, kuten Kansallisarkistosta annetun lain osalta, tulisi se lisätä tähän hallituksen esitykseen. Tämän lisäksi voi samalla harkita julkisuuslain 5 §:n arkistolainsäädäntötermin päivittämistä. Lisäksi HE-luonnoksen sisällysluettelossa LAKIEHDOTUKSET alla lukee Arkistolaki, vaikka sitä painaessa sivulle 80 siirtyessä siellä on Arkistointilaki.

3 §:n määritelmiin tulisi sisällyttää arkistointi-sanana määritelmä. Arkistointi on lain kannalta oleellinen termi. Jos sitä ei ole selkeästi määritelty, se mahdollistaa eri viranomaisten erilaisia käsityksiä ja tulkintoja asiasta. Myös arkisto-sana tulisi lisätä määritelmiin.

Laissa on useampia määritelmiä muissa kohdissa kuin 3 §:ssä, kuten 6 § Viranomaisen asiakirja. Näiden osalta tulisi vielä katsoa, voisiko ne siirtää 3 §:ään Määritelmät.

10 § 1 momentissa todetaan, että se on tarpeen arvonmäärityksen yhdenmukaisuuden varmistamiseksi. Kuitenkaan pykälässä ei suoraan siirretä arvonmäärityksen vastuuta 8 §:n viranomaisilta, vaikka 3 momentti velvoittaa Kansallisarkiston varmistamaan, että ” --- osallisilla

viranomaisilla on mahdollisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä asiakirjojen ja tietoaineistojen arvonmääritykseen vaikuttavista seikoista.” Samalla kuitenkin edellinen virke sanoo, että arkistointipäätökseen sovelletaan, mitä 9 §:n 1 momentissa säädetään. Mainitussa pykälässä taas päätöksen todetaan perustuvan 8 §:n mukaiseen arvonmääritykseen. Tässä muodossa pykälä vaikuttaisi yhtenäistävän arkistointipäätöstä eikä arvonmääritystä. Jää epäselväksi kuitenkin, halutaanko että: a) kaikki osalliset viranomaiset edelleen vastaavat erikseen omasta arvonmäärityksestä, joiden kaikkien perusteella Kansallisarkisto tekee yleisen arkistopäätöksen; b) Kansallisarkisto vastaa arvonmäärityksestä, jota varten se kuitenkin antaa osallisille viranomaisille mahdollisuuden lausua ja antaa selvityksen arvonmääritykseen vaikuttavista seikoista, mutta viranomaisilla ei enää olisi velvollisuutta sen osalta tehdä 8 §:n mukaista arvonmääritystä; vai c) osallisilla viranomaisilla on edelleen velvollisuus arvonmääritykseen, mutta Kansallisarkisto vastaa yleisen arvonmäärityksen tekemisestä niiden perusteella. Tämä olisi hyvä selkeyttää kyseisessä pykälässä.

Arvonmääritys vaatii viranomaiselta paljon resursseja, asiantuntemusta ja ymmärrystä jopa yli oman substanssialan. Etenkin tietojen erilaisten käyttötarpeiden ja niiden kehityksen määrittely on yksittäiselle viranomaiselle haastavaa. Tiedon eri ilmentymien kulttuurihistoriallisen arvon arviointi sekä analogisen tiedon digitoiminen ovat jatkossa viranomaisen velvollisuus (12 §, 13 §), mutta se tuodaan esiin vain lain perusteluissa. Viranomaiselle säilytetyt velvollisuudet olisi hyvä nostaa selvästi itse lakiin.

Arvonmäärityksen osana tiedonhallintayksikön olisi ehdotetun 8 § 3 momentin mukaisesti arvioitava arkistointitarkoituksessa tapahtuvaan käsittelyyn liittyviä riskejä ja arkistoinnin oikeasuhtaisuutta. Ehdotetun 13 § 3 momentin perustelujen mukaan kuitenkin “Siirtävä viranomainen tai muu alkuperäinen rekisterinpitäjä on rekisterinpitäjä siihen saakka, kunnes siirto on hyväksytysti toteutettu. Tämän jälkeen Kansallisarkisto on siirrettyjen arkistoitujen aineistojen rekisterinpitäjä.” Ehdotuksen perusteella ei ole selvää, miten ja missä laajuudessa tiedonhallintayksikön olisi arvioitava riskejä ja tulisiko riskiarviossa ottaa huomioon myös tiedon elinkaari sen jälkeen, kun Kansallisarkistosta on tullut rekisterinpitäjä.

13 §:n 2 momentti on kirjoitettu verbin passiivimuotoon. Se tulisi muuttaa niin, että käy ilmi, kuka päättää tämän 2 momentin mukaan toimimisesta. Voiko valtion viranomainen poiketa 1 momentin velvoitteesta omalla itsenäisellä päätöksellään 2 momentin perusteella?

Turvallisuusluokitellun aineiston arkistointivastuu säilyy viranomaisella turvallisuusluokittelun voimassaolon ajan ja Väylävirastolle tämä tarkoittaa yli 100 vuoden arkistointivastuuta infrarakenteiden pitkän olemassaolon vuoksi. Tämä tarkoittaa, että Väyläviraston on ylläpidettävä omaa pitkäaikais säilytysjärjestelmää turvallisuusluokitellulle aineistolle.

Kaikkien viranomaiselle asetettujen velvollisuuksien ja Kansallisarkiston antamien määräyksien toteuttaminen vaatii viranomaisilta todella paljon taloudellisia- ja henkilöresursseja.

Kuistio Laura

Saarijärvi Jaana
Väylävirasto